

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ СПРАВ
ЗА ВЧИНЕННЯ ДРІБНОГО ХУЛІГАНСТВА
(ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ НАУКОВОГО АНАЛІЗУ ПОСТАНОВИ
ФРУНЗЕНСЬКОГО РАЙОННОГО СУДУ М. ХАРКОВА
ВІД 21 СЕРПНЯ 2018 Р. (СПРАВА № 645/4761/18))**

The article is devoted to the analysis of certain provisions of the current legislation of Ukraine concerning the understanding and interpretation of the accessibility of justice as a key guarantee of ensuring the implementation of international norms and provisions of domestic legislation. The link between the principle of access to justice and the mechanism for providing free secondary legal aid has been followed. The procedure for the provision of secondary legal aid free of charge, the problematic issues that arise in the process of providing such assistance and the further prospects for solving these problems are also defined. The categories of persons entitled to free secondary legal aid are characterized, certain problem aspects of their administrative-legal status are identified, which create obstacles in the practical realization of the right to free secondary legal aid. A number of legislative amendments to the State Fundamental Law, procedural acts, which significantly influenced the realization of the right to secondary free legal aid, were considered. The jurisprudence of the European Court of Human Rights and the practice of domestic courts regarding access to justice are analyzed. The statistical data of the Coordination Center on the provision of free secondary legal aid as an indicator of ensuring access to justice for vulnerable categories of people in Ukraine is researched. The international community recognizes that the right to a fair trial includes the guarantees of procedural rights, namely: the right to access to a court, the right to execute court decisions and the right to the final judgment. In Ukraine, free legal aid can be considered as a mechanism to ensure compliance with international obligations undertaken by our state. The article notes that access to justice is not only the territorial approximation of the organs of justice to citizens, but also the existence of real rights and opportunities for their implementation by appealing to the court, initiating court proceedings, as well as the presence of correspondent duties of the subjects conducting judicial proceedings the process, which in general, meets the requirements stipulated in international legal acts. The article also examines the impact of the judicial reform carried out on the provision of secondary free-of-charge assistance in Ukraine, and, accordingly, the impact on access to justice in connection with the introduction of the so-called “monopoly of advocates” in court.

Key words: free secondary legal aid, access to justice, judicial reform, European Court of Human Rights.

Голобородько Денис Віталійович,
доцент кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент
6326060@i.ua
orcid.org/0000-0001-7441-9646

Справа № 645/4761/18
Провадження № 3/645/1640/18

**ПОСТАНОВА
ІМЕНЕМ УКРАЇНИ**

21 серпня 2018 року

м. Харків

Суддя Фрунзенського районного суду м. Харкова Ульяніч І.В., розглянувши адміністративний матеріал про притягнення до адміністративної відповідальності ОСОБА_1, ІНФОРМАЦІЯ_1, уродженця ІНФОРМАЦІЯ_2, громадянина України, не працюючого, проживаючого за адресою: ІНФОРМАЦІЯ_3, – за ст. 173 КУпАП,

в с т а н о в и в:

ОСОБА_1 04 серпня 2018 року о 21 год. 00 хв. за адресою: м. Харків, вул. Балканська, 13-А, заліз на башню РРТ та фотографувався, чим порушив громадський порядок та спокій громадян.

У судовому засіданні ОСОБА_1 свою вину у вчиненні адміністративного правопорушення визнав, щиро каювався, також пояснив, що він разом із неповнолітньою ОСОБА_2 04 серпня 2018 року увечері перелізли через паркан на територію Харківського філіалу концерну РСЗ, що є стратегічним об'єктом, та залізли на башню РРТ з метою відпочити та сфотографуватися. Потім приїхали наряд поліції, охорона та служба МНС, які протягом декількох годин умовляли їх злізти із башні, яка була високою приблизно 140 метрів.

Вина ОСОБА_1 у вчиненні адміністративного правопорушення підтверджується протоколом про адміністративне правопорушення серії АА № 343800 від 05 серпня 2018 року, рапортом поліцейського роти № 4 взводу № 2 батальйону № 4 УПП в Харківській області ДПП сержанта поліції ОСОБА_3 від 05 серпня 2018 року, письмовими поясненнями ОСОБА_1, ОСОБА_4, поясненнями ОСОБА_1 у судовому засіданні.

Своїми діями ОСОБА_1 вчинив адміністративне правопорушення, передбачене ст. 173 КУпАП, – дрібне хуліганство, тобто дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян.

Вислухавши пояснення притягнутого, враховуючи характер та обставини вчиненого правопорушення, дані про особу ОСОБА_1, обставину, що пом'якшує відповідальність за адміністративне правопорушення, – щире розкаяння винного, з метою виховання та запобігання вчиненню нових правопорушень вважаю необхідним та достатнім накласти на нього адміністративне стягнення у виді мінімального штрафу.

Відповідно до п. 5 ч. 2 ст. 4 Закону України «Про судовий збір» № 3674-VI від 08 липня 2011 року в разі ухвалення судом постанови про накладення адміністративного стягнення ставка судового збору складає 0,2 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, тобто 352 грн. 40 коп.

На підставі викладеного, керуючись ст. ст. 173, 283, 284 КУпАП, суддя

п о с т а н о в и в:

ОСОБА_1 визнати винним у вчиненні адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 173 КУпАП, та накласти на нього адміністративне стягнення у виді штрафу в розмірі трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, тобто 51 гривня 00 копійок.

Стягнути з ОСОБА_1, ідентифікаційний номер НОМЕР_1, судовий збір у дохід держави в розмірі 352 гривні 40 копійок.

Постанова може бути оскаржена до Апеляційного суду Харківської області протягом десяти днів із дня її оголошення шляхом подання апеляційної скарги через Фрунзенський районний суд м. Харкова.

Суддя –

І.В. Ульяніч¹

Аналіз судового рішення. Дрібне хуліганство є одним із найбільш поширених адміністративних правопорушень, що вчиняються повсюдно. Правозастосовна практика щодо притягнення до відповідальності за вчинення цього проступку є досить різноманітною, однак останнім часом викликає низку критичних зауважень насамперед із боку представників наукового середовища. Типові помилки, яких допускаються працівники поліції під час кваліфікації правопорушення, складання процесуальних документів, помножуються на «шаблонний» розгляд справи в суді, що в сукупності призводить до винесення хибних, несправедливих рішень та неправомірного притягнення осіб до адміністративної відповідальності.

Прикладом такого помилкового розгляду справи є запропоноване для наукового аналізу судове рішення Фрунзенського районного суду м. Харкова від 21 серпня 2018 р. в справі № 645/4761/18 [1], яким особу було притягнуто до адміністративної відповідальності за вчинення дрібного хуліганства та накладено адміністративне стягнення у вигляді штрафу.

Проаналізувавши текст зазначеного судового рішення, я дійшов висновку, що проблема перебуває в площині неправильної кваліфікації дій особи (об'єктивна сторона

¹ Текст рішення надається без скорочень у редакції, розміщений на сайті за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76097377> (дата звернення: 23.10.2018).

правопорушення), ігнорування особливостей суб'єктивної сторони дрібного хуліганства та застарілого підходу до сталої моделі доказів і доказування вини особи.

На початку аналізу для правильного розуміння особливостей кваліфікації дрібного хуліганства доречно звернутися до Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про хуліганство» від 22 грудня 2006 р. № 10 [2]. Незважаючи на той факт, що зазначена постанова здебільшого стосується питань хуліганства як кримінально караного діяння (ст. 296 Кримінального кодексу України) [3], окремі її положення стосуються саме проблематики правильної кваліфікації дрібного хуліганства (ст. 173 Кодексу України про адміністративні правопорушення) [4].

Так, під час аналізу хуліганства як протиправного явища Верховний Суд України зауважив, що хуліганство (ст. 296 Кримінального кодексу України) – це умисне, грубе порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, яке супроводжувалося особливою зухвалістю або винятковим цинізмом. У свою чергу якщо такі дії не супроводжувалися особливою зухвалістю або винятковим цинізмом, то їх необхідно кваліфікувати як дрібне хуліганство за ст. 173 Кодексу України про адміністративні правопорушення [2].

З огляду на зазначений висновок варто зробити низку важливих застережень щодо різниці між хуліганством та дрібним хуліганством. По-перше, обидва правопорушення мають спільну суб'єктивну сторону, що полягає в умисній формі вини та єдиному хуліганському мотиві – явній неповазі до суспільства. Тобто дії особи в жодному разі не можуть бути кваліфіковані як хуліганські, якщо вони вчинені без наявного умислу, наприклад, з необережності.

У свою чергу явна неповага до суспільства є складним оціночним поняттям, що потребує особливого підходу до його розуміння. У судовій практиці сталим є підхід, відповідно до якого неповага до суспільства – це прагнення показати свою зневагу до існуючих правил і норм поведінки в суспільстві, самоствердитися за рахунок приниження інших осіб, протиставити себе іншим громадянам, суспільству, державі. Вказана неповага має бути явною. Це означає, що неповага до суспільства є очевидною, безсумнівною як для хулігана, так і для очевидців його дій (див. Постанову Верховного Суду від 15 березня 2018 р. за справою № 355/1256/16-к) [5].

Таким чином, єдиний критерій розмежування хуліганства та дрібного хуліганства – наявність у протиправних діях особи ознак особливої зухвалості або виняткового цинізму. Тому важливою для розмежування є об'єктивна сторона правопорушення.

Хуліганськими діями, вчиненими з особливою зухвалістю, може бути визнане таке грубе порушення громадського порядку, яке супроводжувалося, наприклад, насильством із завданням потерпілій особі побоїв або заподіянням тілесних ушкоджень, знущанням над нею, знищенням чи пошкодженням майна, зривом масового заходу, тимчасовим припиненням нормальної діяльності установи, підприємства чи організації, руху громадського транспорту тощо, або таке, яке особа тривалий час уперто не припиняла.

У свою чергу хуліганством, яке супроводжувалося винятковим цинізмом, можуть бути визнані дії, поєднані з демонстративною зневагою до загальноприйнятих норм моралі, наприклад, з проявом безсоромності чи грубої непристойності, знущанням над хворим, дитиною, особою похилого віку або такою, яка перебувала в безпорадному стані, тощо [2].

З тексту судового рішення, яке ми аналізуємо, можна зробити висновок, що об'єктивну сторону правопорушення, за яке особу було притягнуто до відповідальності, охоплюють такі дії: «<...> заліз на башню РРТ та фотографувався, чим порушив громадський порядок та спокій громадян» [1]. Постає справедливе питання: чи можна вести мову про наявність, по-перше, умислу на порушення громадського порядку та хуліганського мотиву в діях особи, а по-друге, про об'єктивну протиправність таких дій?

У цьому аспекті необхідно зауважити, що намагання особи зробити ефектне фото із собою (селфі) на тлі нічного міста з висоти явно не свідчить про наявність у неї умислу щодо порушення громадського порядку та хуліганського мотиву. Найімовірніше, мотивом таких дій було подальше розміщення цього фото в соціальних мережах, хизування перед друзями, знайомими, дівчиною або навіть нестача гострих відчуттів.

Водночас диспозиція ст. 173 Кодексу України про адміністративні правопорушення розкриває об'єктивну сторону дрібного хуліганства через три альтернативні групи дій:

- нецензурну лайку в громадському місці;
- образливе чіпляння до громадян;
- інші подібні дрібні хуліганські дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян [4].

Як бачимо, такі дії, як «заліз на башню РРТ та фотографувався», явно не охоплюються диспозицією ст. 173 Кодексу України про адміністративні правопорушення, а тому не можуть бути визнані протиправними в контексті розуміння дрібного хуліганства.

Необхідно додатково звернути увагу на те, що категорія «інші подібні дії» безпосередньо охоплює широку низку дій особи, які можуть бути кваліфіковані судом як дрібне хуліганство, проте для цього додатковою обов'язковою умовою має бути наявність таких обставин, як порушення громадського порядку та спокою громадян, що були викликані цими діями. Причому зазначені умови є не альтернативними, а комплексними та повинні обидві мати місце під час вчинення правопорушення. У разі, якщо одна з них відсутня (наприклад, спокій жодного громадянина не був порушений діями особи, а порушено лише громадський порядок), то зазначене діяння не може бути віднесене до категорії «інші подібні дії» та кваліфікуватися як дрібне хуліганство за ст. 173 Кодексу України про адміністративні правопорушення. До протиправних дій, що можуть кваліфікуватися як дрібне хуліганство необхідно віднести пошкодження майна, штовхання, легкі удари по тілу, непристойні жести, провокування бійки, справляння природних потреб у не відведених для цього місцях, кидання каміння у вікна тощо.

Як видно з тексту судового рішення, яке підлягає аналізу, таких умов, пов'язаних із порушенням громадського порядку та спокою громадян, унаслідок фотографування на вежі зафіксовано не було. Та й взагалі, чи можна порушити спокій громадян, якщо о 21 год. залізи на телевізійну вежу?

У будь-якому разі постановва суду, що аналізується, не містить посилань на порушення спокою громадян, що може свідчити про їх відсутність.

Окремою помилкою суду є хибне розуміння допустимої моделі доказування вини особи. Так, в обґрунтування свого висновку про доведеність вини особи в скоєному правопорушенні суд посилався на такі дані:

- протокол про адміністративне правопорушення серії АА № 343800 від 5 серпня 2018 р.;
- рапорт поліцейського роти № 4 взводу № 2 батальйону № 4 УПП в Харківській області ДПП сержанта поліції ОСОБА_3 від 5 серпня 2018 р.;
- письмові пояснення ОСОБА_1, ОСОБА_4;
- пояснення особи, що були надані в судовому засіданні, якими вона визнала свою провину в скоєному правопорушенні.

Розглянемо проблематику доказування вини під кутом об'єктивності та належності окремих доказів.

По-перше, відомо, що приписи ст. 251 Кодексу України про адміністративні правопорушення відносять протокол про адміністративне правопорушення, пояснення особи та інші документи до категорії доказів у справах про адміністративні правопорушення та покладають обов'язок їх збирання на суб'єкта складання протоколу.

Однак, на моє переконання, усі зазначені вище докази необхідно розглядати лише в сукупності з іншими доказами, що виключатимуть їх неоднозначне сприйняття. Так, протокол про адміністративне правопорушення за своєю процесуальною природою є актом державного обвинувачення особи в інкримінованому їй адміністративному правопорушенні (на кшталт обвинувального акта в кримінальному судочинстві). За своїм змістом протокол фактично являє собою певну форму узагальнення інформації, що була зібрана суб'єктом складання протоколу (державним обвинувачем), на стадії адміністративного розслідування та самостійно не може свідчити про винуватість особи без наявності інших об'єктивних доказів.

Визнання особою своєї вини в скоєному правопорушенні взагалі має сприйматися судом критично та братися до уваги виключно за наявності в матеріалах справи інших належних доказів, що підтверджують слова особи, яка притягується до адміністративної відповідальності. Твердження особи про її винуватість в інкримінованому правопорушенні є лише суб'єктивним баченням особи та не може бути підтвердженням вчинення нею правопорушення (див. Постанову Верховного Суду від 31 травня 2018 р. за справою № 751/3011/17) [6].

Справді, не маючи належних правових знань, особа під час визнання своєї вини може відверто помилятися, бути заляканою, намагатися приховати справжнього винуватця правопорушення або навіть обмовити себе тощо. Визнання судом таких пояснень особи як належного доказу в справі повинне оцінюватися виключно в сукупності з іншими належними та допустимими доказами (наприклад, фото- й відеоматеріалами, поясненнями свідків правопорушення тощо), що виключатимуть випадки безпідставного притягнення осіб до відповідальності.

Висновки. Запропонований аналіз постанови Фрунзенського районного суду м. Харкова від 21 серпня 2018 р. в справі № 645/4761/18 [1] свідчить про те, що судом під час розгляду справи про адміністративне правопорушення за ст. 173 «Дрібне хуліганство» Кодексу України про адміністративні правопорушення було помилково зроблено висновок про винуватість особи. Як показує проведений аналіз,

у діях особи був відсутній склад інкримінованого адміністративного правопорушення (об'єктивна й суб'єктивна сторони), а матеріали справи не містили належних доказів, які б свідчили про винуватість особи.

У такому разі, з огляду на недоведеність матеріалами справи хуліганського мотиву в діях особи (суб'єктивна сторона правопорушення) та з огляду на особливість побудови конструкції диспозиції ст. 173 Кодексу України про адміністративні правопорушення, що не охоплює дії, пов'язані з перебуванням на окремих об'єктах без належного дозволу або з намаганням зробити фото з висотних об'єктів тощо, суд у порядку ст. ст. 283, 284 Кодексу України про адміністративні правопорушення повинен був винести постанову про закриття справи на підставі п. 1 ч. 1 ст. 247 Кодексу України про адміністративні правопорушення (відсутність події та складу адміністративного правопорушення).

Варто зауважити, що сучасна мода на екстрим зумовлює появу низки молодіжних течій (субкультур), серед яких можна виділити також руфінг (від англ. *roof* – дах). Однак за певної можливої протиправності таких дій вони в жодному разі не можуть бути віднесені до хуліганських з огляду на відсутність головного чинника – хуліганського мотиву. Такі дії потребують окремого законодавчого закріплення у відповідних нормах, наприклад, доповнення Кодексу України про адміністративні правопорушення статтею, яка буде встановлювати відповідальність за протиправне перебування на об'єктах, що охороняються, всупереч встановленому порядку допуску тощо. До внесення відповідних змін і доповнень до Кодексу України про адміністративні правопорушення або інших законодавчих актів такі дії не можуть визнаватися протиправними та караними.

Список використаних джерел:

1. Постанова Фрунзеньського районного суду м. Харкова від 21 серпня 2018 р. в справі № 645/4761/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76097377>.
2. Про судову практику у справах про хуліганство: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 22 грудня 2006 р. № 10 / Верховний Суд України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va010700-06>.
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 7 грудня 1984 р. № 8073-X / Верховна рада УРСР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
5. Постанова Верховного Суду від 15.03.2018 р. за справою № 355/1256/16-к / Верховний Суд. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72909464>.
6. Постанова Верховного Суду від 31 травня 2018 р. за справою № 751/3011/17 / Верховний Суд. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74407341>.

References:

1. Resolution of the Frunzensky District Court of Kharkiv dated August 21, 2018 in case No. 645/4761/18. The Unified State Register of Court Decisions. Retrieved from: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76097377>.

2. On the judicial practice in cases of hooliganism: The resolution of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine dated December 22, 2006 No. 10. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va010700-06>.

3. The Criminal Code of Ukraine: Law of Ukraine of 05.04.2001 № 2341-III. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

4. Code of Ukraine on Administrative Offenses: Law of Ukraine dated 07.12.1984 No. 8073-X. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

5. Resolution of the Supreme Court dated March 15, 2018 for case number 355/1256/16-k. Unified state register of court decisions. Retrieved from: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72909464>.

6. Resolution of the Supreme Court dated May 31, 2018 for case number 751/3011/17. Unified state register of court decisions. Retrieved from: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74407341>.

**PROBLEM ISSUES OF JUDICIAL CONSIDERATION
OF CASES FOR THE COMMISSION OF PETTY HOOLIGANISM
(ACCORDING TO THE RESULTS OF THE SCIENTIFIC ANALYSIS
OF THE DECISION OF THE FRUNZENSKY DISTRICT COURT
OF KHARKIV FROM AUGUST 21, 2018 (CASE NO. 645/4761/18))**

Denys Holoborodko,

*Associate Professor of the Department of Administrative Law,
Process and Administrative Activity of Dnipropetrovsk State University
of Internal Affairs, Candidate of Jurisprudence, Associate Professor
6326060@i.ua
orcid.org/0000-0001-7441-9646*

*The **purpose** of this publication is a scientific analysis of the decision of the Frunzensky District Court of Kharkiv dated August 21, 2018 on bringing a person to administrative liability under art. 173 “Small hooliganism” Code of Ukraine on Administrative Offenses. The **methodological** basis of the presented scientific analysis is a systematic approach, system analysis.*

The features of the subjective side of petty hooliganism are analyzed, an emphasis is placed on the mandatory hooligan motive of such an offense, attention is focused on certain deficiencies in the structure of the disposition of this norm, its obsolescence and imperfection in modern conditions that do not encompass certain illegal acts.

***Results.** Separately drawn attention to the peculiarities of evidence in such categories of cases. It has been proved that the recognition by a person of his guilt in an incriminated offense should be taken critically by the court and be considered, as evidence, only in conjunction with other relevant evidence. The justification of the guilt of a person solely on his confession of a perfect offense is inadmissible.*

*It is **concluded** that the protocol on administrative offense, by its legal nature, is an official act of public accusation of a person for committing an offense and, by its content, is only a generalization of certain information that was collected by the subject of a public prosecution at the stage of administrative investigation.*

Key words: disorderly conduct, public order, hooligan motive, evidence, recognition of a person.